

Fæstehøndernes Begne, at det er i Statens Interesse at bevare disse smaa Besiddelser, at det er for dens Skyld, at den hele Evang er paalagt, at det er for dens Skyld, at Indskrænkningen bestaar, og saa komme til det Resultat, at, naar man afløser den hele Institution, saa er der slet ikke mere Spørgsmaal om Bondestanden som en Helhed ved Anvendelsen af Bederlagssummen, saa skal denne derimod tillægges de enkelte Familier, der for Dieblicket sidde ved Fæstebønderne. Det forekommer mig aldeles indlysende, at man har bevaret i Konklusionen sin tidligere Anskuelse, som man havde foreladt, at man fremkommer med en Slutning, som svarer til Betragtninger, man tidligere har gjort gjældende, men som paa ingen mulig Maade kunne tilpasses efter den retlige Grundsætning, som man vedkjendte sig ifjor. Men dernæst skal jeg tilføie, at medens det fra et vist Standpunkt kan siges at være meget rigtigt, hvad der er blevet yttret af den ærede Forslagsstiller, at Fæstebønderne kun have faaet den Værdi, de nu have, gennem Bondestandens Fald og Nøie, saaledes at Bondestanden som saadan har en Ret til, naar en Afløsning finder Sted, at der da sikkert den en Fordel, der svarer til den forøgede Værdi, Jorden har — medens dette kan være fuldkommen rigtigt, naar man fastholder, at det er Bondestanden som en Helhed, der er berettiget til Fordelen, saa kan jeg slet ikke se Retfærdigheden i, at Fordelen skulde gaa til de enkelte Familier. Det er blevet bemærket af Forslagsstilleren, at han kjendte Grever og Baroner, der havde Gaarde i Fæste. Det er klart nok, at disse Grever og Baroner ikke have modtaget Gaardene, dengang man blev tvungen til at tage dem og var ulykkelig over at faa dem, men have modtaget Gaardene paa en Tid, da det var fordelagtigt at faa dem, og at der nu skulde tillægges en saadan Greves eller Barons Efterladte $\frac{1}{3}$ af Gaardens Værdi, medens den tidligere Fæsters Efterladte kunde gaa omkring i Sognet og kæmpe med Nød og Trang som Husmænd og

Tjenestekarle, er jeg aldeles ude af Stand til at finde retfærdigt. Det er et saadant Resultat, Lovforslaget kommer til ved istedetfor Bondestanden, som er den virkelig Berettigede, at substituere de enkelte Fæstefamilier som dem, til hvem Bederlaget skal gives. Det forekommer mig klart, at naar man fastholder det Grundlag, som den ærede Forslagsstiller i 1869 opstillede som sit, at det ikke er Fæstefamiliernes, men Bondestandens, Statens Interesse, for hvis Skyld Fæstebaandet er paalagt, saa maa man komme til det Resultat, som det i Landsthinget forelagte Lovforslag er kommet til, nemlig, at den Aflosningssum, som er kommen tilveie, skal holdes sammen i Statskassen som en Statsinstitution, der stadig fremmer de samme Interesser, man hidtil har villet fremme gennem Fæstetvangen. Derfor tror jeg, at i Principet var det Forslag, som blev fremsat ved Fæstesagens Behandling ifjor af det ærede Medlem for Aarhus Amts 1ste Valgfreds (Winther), aldeles rigtigt. Hans Forslag gif ud paa, at en Del af Bederlagssummen skulde tillægges Kommunen, for at den derved kunde blive sat istand til at bestride den større Fattigbyrde, som vilde blive en Følge af Lovforslagets Indførelse. Jeg tror ikke, at Forslaget i denne Form egnede sig til Vedtagelse, men derimod tror jeg, det er en fuldkommen rigtig Sætning, at naar man afløser en Rettighed, som tilkommer hele Bondestanden, saa er det uforstaaeligt, hvorledes man kan udelukke den allerførste Del deraf fra at faa Del i Bederlagssummen. I midlertid er det jo det, som nærværende Lovforslag gaar ud paa, idet en Rettighed, som hidtil har tilkommet Bondestanden som saadan, gennem § 9 overflyttes fra hele Bondestanden til de Fæstefamilier, der nu sidde paa Gaardene. Derfor det er rigtigt, som jeg har sagt i Begyndelsen af mit Foredrag, at man ikke maa berøve En en Rettighed for at tillægge en Anden Rettigheden uden at give Erstatning, saa er det ogsaa uretfærdigt at flytte Rettigheden over paa de enkelte Familier,